
Ob osemdesetletnici dr. Milka Matičetovega

V poznem poletju je praznoval osemdeset let življenja akademik dr. Milko Matičetov, upokojeni znanstveni svetnik Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

Rodil se je 10. septembra 1919 v Koprivi na Krasu, maturiral na gimnaziji v Gorici in nato študiral klasično in moderno filologijo v Padovi. Leta 1955 je doktoriral na SAZU z obrambo folklorne študije *Sežgani in prerajeni človek*. Od leta 1945 do 1952 je bil kustos v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani in več let sourednik Slovenskega etnografa; od leta 1952 do upokojitve leta 1985 pa se je kot odličen raziskovalec in znanstvenik, nekaj let tudi upravnik, uveljavil v Inštitutu za slovensko narodopisje. Bil je soustanovitelj in urednik (1974–1985) inštitutskega zbornika *Traditiones*. Leta 1995 je bil izvoljen za izrednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Predlog za to častno priznanje smo utemeljili sodelavci Inštituta za slovensko narodopisje glede na njegov prispevek znanosti: več kot 200 objavljenih razprav in strokovnih del, od tega vsaj tretjina v italijanščini, nemščini ali kakšnem drugem tujem jeziku. Za svoje delo je dobil več domačih in tujih priznanj.

Matičetove znanstvene sadove je ob njegovi sedemdesetletnici strokovno osvetlila sodelavka v inštitutu dr. Marija Stanonik (*Traditiones* 18, 1989), kot dopolnilo omenjeni študiji pa lahko štejemo prispevek dr. Jurija Fikfaka v letošnjem jubilejnem zborniku. Sam naj dodam le še nekaj osebnih misli k jubilarovemu strokovnemu portretu.

Iz Matičetove osebnosti izžareva radoživo spoštovanje življenja in narave, ki izvira iz doživetij, ki so se mu vtisnila v zavest z rodnega Krasa. Po srcu Kraševcev, po znanstveni širini svetovljan, sta temeljni življenjski drži našega slavljenca.

Naj tu povzamem, kar sem zapisal na drugem mestu ob slavljencevi osemdesetletnici – saj ponovljena misel pomeni njeno potrditev! Najbrž ni naključje, da je dr. Matičetov med svoje različne znanstvene cilje uvrstil tudi raziskavo cvetličnega imena *bedenice*, pesniško in obredno izročilo o cvetici, ki jo bolje poznamo z imenom narcisa. Ob pretresu slovenskih sinonimov za to cvetje se mu je razkrilo neznano bogastvo ljudske ustvarjalnosti (obdelava mnogih drugih imen cvetic še čaka posnemavce!), pri čemer pa avtor raziskave ni ostal neprizadet za odkrivanje lepote tega rastlinja. V naravo zazrtega ga je pritegovalo z zvezdami osvetljeno nočno nebo in o

zvezdah je nastala izjemna študija *Zvezdna imena in izročila o zvezdah med Slovenci*. Na eni teh raziskovalnih poti v vasi pod kamniškimi gorami sem ga spremljal in občudoval širino njegovega astronomskega znanja in kultiviranost pogovorov z informatorjem. To je bila učna ura, ki bi jo privoščil vsakemu mlademu etnologu, če se je odločil za znanstveno pot.

Ker dr. Milko Matičetov pri svojih raziskavah rad sledi prirojenim naravnim nagnjenjem, ni nič čudno, da je vrsto let obiskoval gorato Rezijo v slovenski Benečiji, slovenski otok v furlanski soseščini. Poletje za poletjem je z družino preživel pod šotorom, v vabljevem gorskem okolju in v stalnih stikih z domačini. V urah, ko Rezijani niso bili obloženi z delom, je snemal na magnetofonski trak njihovo pripovedno in pesemsko izročilo. Ko je obvladal posebnosti rezijanščine in se priučil narečja, so se mu odprli bogati vrelci, ki niso usahnili do današnjih dni.

Prav sedaj v inštitutu presnemavamo in transkribiramo njegove magnetofonske zapise rezijanskega ljudskega izročila. Ob tem s spoštovanjem in občudovanjem ugotavljamo, s kakšno potrpežljivostjo, vztrajnostjo in raziskovalno zavzetostjo je nastajala taka zakladnica pripovednega izročila. Šele sedaj je tudi mogoče dojeti širino in globino narodopisnega bogastva, zbranega na trakovih, ki ga lahko le po obsegu, ne pa tudi po pomenu, izmerimo z več kot sto urami govorjene besede.

Do obdelave zbranega gradiva prihaja akademik dr. Matičetov postopno. Do sedaj se mu je posrečilo z veliko intuicije in široko preglednostjo obdelati nekaj izbranih primerkov pripovednih motivov, pripravil pa je tudi dve lični knjigi o rezijanski duhovni dediščini: *Rezijansko liriko z naslovom Rožice ziz Reziye* (v rezijanskem narečju, vzporedno pa »presajene« v knjižno slovenščino) in živalske pravljice *Zverinice ziz Reziye*. V obeh komentiranih izdajah se razkriva njegova znanstveno kritična temeljitost in prirojena senzibilnost za ljudsko ustvarjalnost in narečno bogastvo slovenskega jezika. V tem času pa naš jubilent svoje moči posveča skrbi za natis *rezijanskega slovarja*, ki ga bo SAZU izdala v sodelovanju z rusko akademijo znanosti in umetnosti.

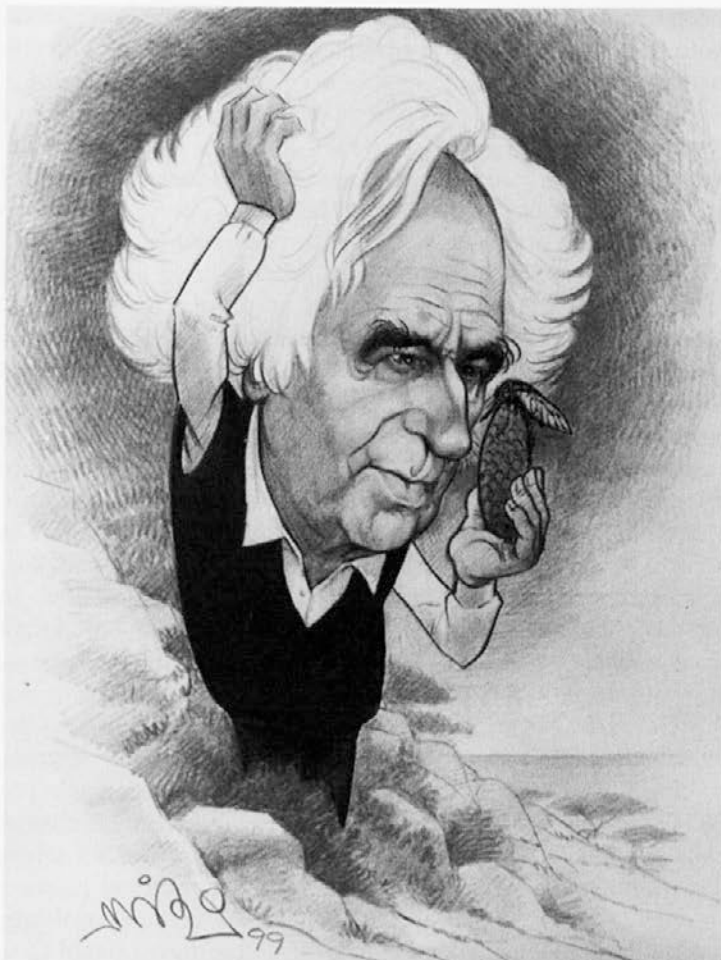
Pravijo, da se pesnik rodi in prav tako bi lahko tudi rekli, da se znanstvenik rodi. Seveda ne mislim, da se rodi učen, pač pa da je njegovo življenje usmerjeno k posebnemu načinu razmišljanja, ki ga lahko opredelimo kot znanstvenega. Ta misel še posebej velja za našega jubilanta, ki ga ne zaljša samo osebna skromnost, pač pa pravišnja mera raziskovalne samozavesti.

O Matičetovem kot raziskovalcu bi lahko rekel, da ni kabinetni znanstvenik. Gradivo za svoja znanstvena dela je večinoma pridobival na terenu, med ljudmi, med ustvarjalci. Nikoli se ni lotil večjega, zgolj teoretičnega dela, pač pa so teoretiki radi jemali v roke njegove znanstvene razprave za postavljanje svojih teorij o slovenski folkloristiki. Zato lahko upravičeno zapišem, da je postavil akademik dr. Milko Matičetov slovenski folkloristiki, še posebej pa Inštitutu za slovensko narodopisje, skupaj z akademikoma dr. Ivanom Grafenauerjem in dr. Nikom Kuretom, znanstvene temelje, na katerih še danes stoji inštitut, ki bo v kratkem slavil petdesetletnico rodovitnega znanstvenega delovanja.

Dr. Milko Matičetov tudi danes zavzeto spremlja življenje inštituta, bodisi kot predsednik Znanstvenega sveta bodisi kot redni sodelavec v inštitutskem zborniku *Traditiones*, ki ga je skupaj z rajnkim dr. Nikom Kuretom ustanovil pred skoraj tremi desetletji. Njegovo dobro sodelovanje z inštitutom pa greni »bolečina«, ki smo mu jo, ne da bi to hoteli, prizadejali inštitutski sodelavci. Leta 1994 smo se namreč odločili, da se Inštitut za slovensko narodopisje razdeli v dva inštituta: v Glasbenonarodopisni inštitut in Inštitut za slovensko narodopisje. Pri tem so nas vodile želje in upanje, da

bosta dva samostojna inštituta lahko delovala strokovno kar najbolj uspešno in tudi finančno trdno. Morda pa bo čas pokazal drugače! Seveda pa je ostalo sodelovanje med obema inštitutoma dobro tudi po osamosvojitvi Glasbenonarodopisnega inštituta; dokaz je tudi skupni jubilejni zbornik, letos posvečen dvema znanstvenikoma, ki sta sicer vsak v svojem inštitutu, v stroki pa skupaj, pomagala zidati trdne temelje slovenski folkloristiki in etnologiji.

Tone Cevc

Karikatura: Miki Muster, september 1999

*Imena narcis je v šopek nabral,
zvezde in storže po domače imen'val.
In ko so škvržadi v zboru zapeli,
za črkarsko pravdo so brž ga ogreli.*

(H. L. P.)